

Tält ja tois puolt -podcast, osa Koulukiusaaminen

AM=Aulikki Mäkinen

LML=Laura Maria Latikka

IR=lida Rauma

AM - Tervetuloa kuuntelemaan meidän podcastiamme Tält ja tois puolt! Minä olen **Aulikki Mäkinen** ja olen Turun tuomiorovasti.

LML - Ja minä olen **Laura Maria Latikka** ja olen Maarian kirkkoherra. Tänään meillä on vieraana **lida Rauma**, tervetuloa!

IR - Kiitos paljon! Tosi mukava olla täällä.

AM - Me olemme täällä Maariassa, kirkon takana olevassa portinvartijan tuvassa. Tämä Maaria on sinulle myös jollain lailla tärkeä paikka, ja nämä seudut?

IR - Minusta on kauhean hauskaa olla täällä nimenomaan puhumassa, kun tämä on minun Hävitys-romaanini maisemia. Romaanissa juoksennellaan pitkin tätä Aurajoki-rantaa ja nähdään Maarian kirkon siluetti, ja sitten kirjassa muistellaan Maarian aikaisempaa kirkkoherraa ja hänen puolisoaan **Jenny Maria Tallgrenia**.

AM - Turku on sinulle kaikin tavoin tärkeä kaupunki, näin minä olen ymmärtänyt, ja siitä kirjasta myös [se tulee ilmi]. Mikä sinulle on Turussa erityisen rakasta ja tärkeää?

IR - Ehkä minun Turku-suhdettani voisi kuvailla sellaiseksi viha-rakkaus-suhteeksi. Turku on minulle samalla ihan valtavan tärkeä ja rakas paikka, ja sitten se on tavallaan ihan kauhea paikka. Ja ne liittyvät monesti aika paljon samoihin asioihin. Minulle Turussa on tärkeitä se, että Turussa on ihan ainutlaatuisen pitkä historia, tietenkkin Suomessa, ja kirjaanikin yritin saada sen koko elinkaaren ihan sieltä hämärästä syntyhistoriasta tähän päivään asti mukaan. Minä rakastan, että on pitkä historia, ja se edelleen yhä hiukan ainakin pilkistää kaupungista. Ja se, että Turussa on tapahtunut niin paljon kaikkea. Välillä kun kävelee keskustassa, jokirantaa, niin tuntuu, että sieltä tulee joku välähdys menneisyydestä, että tällaista täällä on ollut vaikka Porthanin aikaan 1700-luvun lopulla tai millaista täällä on ollut 1900-luvun alussa, kun ensimmäiset raitiovaunut kulkevat Aurasillan yli. Mutta samaan aikaan se on lohdutonta, koska Turusta on tuhoutunut niin paljon sitä menneisyyttä, että sitä kerroksellisuuttahan voisi olla paljon enemmänkin näkyvissä. Vaikka Turku on esimerkiksi keskiaikainen kaupunki, niin se näkyy hirveän vähän sen 1800-luvun suurpalon vuoksi, ja sen jälkeen kun ei lähdetty enää rakentamaan uudelleen sitä palanutta kaupunkia. Se on vaikka sellainen, joka näkyy hyvin vähän kaupunkikuvassa.

LML - Kyllä minullekin, mutta vähän eri syystä, Turku on samaan aikaan rakas ja sitten myös ahdistava. Minä ajattelen, että minulle se on enemmän sellainen kotiseurakkaus ja -ylpeys mitä täällä on, se vähän ahdistaa minua. Samaan aikaan, kun minä tunnen sitä itsekin. Mutta sitten kun ollut pitkään poissa ja muualla, niin ehkä se on kiusallistakin, mutta ihan ahdistavaakin. Tunnistatteko?

IR - Kyllä minä varmaan tunnistan. Minulla oli parikymppisenä kova tarve päästä pois Turusta ja asuin nelisen vuotta Helsingissä, ja sen jälkeen paluumuutin todella onnellisesti tänne enkä halua enää lähteä mihinkään. Mutta Turku on toki pieni kaupunki nykyään verrattuna Helsinkiin, että joskus [Turku] olisi voinut olla tai oli pääkaupunki, ja tästä olisi voinut tulla se Suomen suurin kaupunki ja täällä oli mielestäni

mahtava potentiaali olla sellainen iso, kansainvälinen ja hieno kaupunki, mutta kyllä ehkä se sellainen tietty pienuus yhdistettynä juuri sellaiseen turkulaiseen itsetietoisuuteen ja että me kuitenkin olemme sen entisen pääkaupungin asukkaita, ja jotenkin kun meillä on pitkä historia, niin siinä on jokin omalaatuinen yhdistelmä.

AM - Tässä on jotakin samaa, kun minä joskus ajattelen, että vaikka Itävallassa kulkiessani, niin siellä on valtava ylpeys siitä historiasta. Se on ihan minivalentio, ihan kuten Suomi, mutta kansainvälisempi tietysti. Mutta heissä itsessään on jotenkin ymmärrys siitä, että he ovat kokoaan paljon, paljon suurempi. Turussa on jotain samaa.

LML - Totta.

AM - Mehän olemme Euroopan mittakaavassa aika pienehkö kaupunki kuitenkin, mutta meissä on sisäänrakennettu se, että mehän olemme oikeasti se pääkaupunki, ja Helsinki nyt on aika sellainen nuori, vähän aikaa sitten syntynyt, mutta se todellinen Suomen keskus kuitenkin sijaitsee todella täällä. Siinä on samaan aikaan jotain ahdistavaa ja samaan aikaan myös jotain huvittavaa ja samaan aikaan jotain kaunista. Että siinä on samaan aikaan monenlaisia säröjä.

LML - Turku Suomen Itävalta!

IR - Tämä on aika hauska, kun mainitsin tuon Itävallan, koska minulla on Hävityksessä ollut **Thomas Bernhard**, itävaltalaisen kirjailijan tuotanto jotenkin sellaisena inspiraation asiana läsnä, ja hän kirjoittaa paljon Wienistä, ja se on sellaista aika hirvittävää kuvausta. Minä ajattelen monesti, kun olen kerännyt yhteen Turun kaikkia tuhotöitä yhteen kirjaani varten. Minä olen nyt tässä tekemässä samanlaista projektia Turulle kuin Thomas Bernhard Wienille, joka on aina sellainen turmelluksen ja jotenkin tuhon ja jotenkin kaikin tavoin vastenmielisen kulttuurin kaupunki hänen kirjoissaan.

AM - Joo, se varmaan tarkoittaakin sitä, että nämä kokemukset eivät ole vain tiettyyn paikkaan tai myöskään tiettyyn aikaan sijoittuneita, vaan ne ovat tällaisia paljon isompia kokemuksia, joita ihmiset kantavat mukanaan. Tämä liittyy varmaan myös siihen sinun toiseen kirjan teemaan, joka liittyy koulukiusaamiseen ja lapsen ahdistavaan todellisuuteen, josta ei pääse murtautumaan ulos, ja jonka vangiksi myös jää, ja josta niitä pakoreittejä on tosi vähän, missä niitä on, jos niitä ei löydä sitten itsestään. Siinä koulukuvauksessa on paljon sellaista, että minä ajattelen, että kaikki me, jotka olemme käyneet koulu, niin tunnistetaan tiettyjä elementtejä ja tiettyjä systeemejä ja tiettyjä tapoja. Mutta minuun teki kaikkein suurimman vaikutuksen, tai se tuntui jotenkin kaikkein vaikeimmalta, pahimmalta siinä sinun kirjassasi se, että millaista tuhoa aikuiset voi saada lapselle aikaan. Miten aikuiset mahdollistavat sen, että joku voi jäädä niin ulkopuolelle tai jotkut voivat jäädä niin ulkopuolelle ja niille saa tehdä melkein mitä tahansa. Ja siinä nyt Turun tuhon ja yksilön tuhon välillä kun kuljetaan tässä kirjan maailmassa, niin minä jäin kyllä tätä aikuisten maailmaa miettimään. Miten se voi olla mahdollista, että me teemme jotain sellaista? Ja olenko minä myös itse osallinen? Mahdollistanko minä myös jotain sellaista? Varmaan se oli sinun tarkoituksesikin, että jokainen miettisi sitäkin?

IR - Itse asiassa minä en ajattele, että se on enimmäkseen sellainen yksittäisten aikuisten ongelma. Tietenkin on aikuisia, jotka voivat käyttää yksilöinä valtaa lapsia kohtaan tosi hirveillä ja väärillä tavoilla, ja kirja toki kuvaa myös sellaista aikuista. Mutta minä oletan, että suurin osa aikuisista suhtautuu lapsiin hyvillä ja positiivisilla aikeilla ja positiivisilla tunteilla. Ehkä se ongelma on siinä, että koska aikuisten ja lasten välillä on tietenkin valtasuhde, ja minä en ole sanomassa, että ei kuuluisi olla valtasuhdetta. Lapset tarvitsevat huolenpitoa ja apua ja ohjausta tosi monissa asioissa. Mutta samaan aikaan se valtasuhde mahdollistaa sen, että siinä voi tapahtua tosi pimeitä ja kamalia asioita. Ja sitten jos me emme ihan myönnä sitä ääneen, jos siellä koulussa on vaikka opettajilla ihan valtava valta lapsiin ja ihan valtava valta luokassa, ja

jos me emme myönnä, että siellä voi joskus tapahtua pahoja asioita, niin me aika lailla jätämme ne lapset, joille tapahtuu jotain ikävää tosi yksin.

AM - Mitä sinun mielestäsi pitäisi tehdä? Minkä pitäisi muuttua, että sitä ei tapahtuisi? Sinä olet varmaan miettinyt sitäkin?

IR - Jos minä ajattelen ihan pragmaattisesti, että mikä pitäisi muuttua koulussa tai kouluissa, minä ajattelen, että eri kouluilla on toki eroja. Toisissa on parempi kulttuuri ja toisissa huonompi kulttuuri. Mutta vaikka se koulu, jota minä kuvaan Hävitys-romaanissa, niin siellä on hyvin lapsivihamielinen kulttuuri ylipäänsä. Siellä on jotenkin äärimmäisen pelottavana hahmona luokanopettaja, mutta siellä koulussa kaikkien vallitsee sellainen kulttuuri, jossa kaikki aikuiset ovat vähän pelottavia ja etäisiä, ja se on vaikka normaalia, että lapsille huudetaan tai että siellä on paljon sääntöjä vain sääntöjen vuoksi ja sellaista jatkuvaa lasten kyykyttämistä. Esimerkiksi, että lasten kuuluu kulkea, eivät saa mennä etuoven kautta kouluun vaan pitää mennä sellaisesta omasta ovesta, mutta aikuiset saavat mennä etuovesta, missä ei tietenkään ole mitään muuta järkeä kuin että se on tapa näyttää ketkä täällä ovat vallassa ja ketkä eivät. Minä ajattelen, että sellaiset terveet ja hyvät suhteet aikuisten välillä ovat sellaisia, joissa vaikka siellä on se valta, se valta on aina perusteltua. Se tähtää johonkin positiiviseen ja hyvään, ja se ei ole joku itseisarvo. Minä uskon, että jos kouluissa on sellaiset jotenkin vahvat hierarkiat hierarkioiden vuoksi ja sellaista kyykyttämistä, ja jos lapset pelkäävät ja ovat stressaantuneita, se näkyy myös lasten välisissä suhteissa. Ja minä toivoisin valtavasti, että kouluväkivaltaa tutkittaisiin tästä näkökulmasta eikä vain jonain lapsiopsykiatrian välisenä ongelmana.

LML - Eikö sitä ole tutkittu?

IR - Kouluväkivallan tutkimus keskittyy tosi paljon lapsiopsykiatriin, ja silloinkin kun puhutaan ryhmädynamiikasta se oikeastaan aina palautetaan yksittäisiin lapsiin ja heidän ominaisuuksiinsa ja rooleihinsa siellä ryhmässä. Mutta suomalaisen tutkimuksen piirre on aika lailla se, että sellainen koulun laajempi rooli, vaikka sääntökulttuurin rooli tai opettajien rooli on jotenkin hyvin sulkeistettu pois, ja siitä me tiedämme Suomessa hyvin vähän. Muissa Pohjoismaissa on vaikka tutkittu jonkin verran sitä, miten lapset kokevat kiusaamista opettajiensa taholta, mutta Suomessa se on edelleen niin tabu, että siitä ei juurikaan edes tiedetä.

AM - Tämä on mielenkiintoista, kun koko kysymys siitä, että mitkä asiat tässä yhteiskunnassa ovat tabuja, mistä ei saa puhua. Siitäkin voitaisiin joskus puhua podcastissa, koska minä ajattelen, että asiat, jotka olivat joskus tabuja ovat muuttuneet ja ne eivät ole enää tabuja, ja ihminen voi avautua melkein kaikesta. Mutta sitten on kuitenkin asioita, joista puhuminen ei ehkä kuitenkaan ole kauhean sallittua. Ja voi olla, että just tämä lapsen ja aikuisen välinen valtasuhde, ei niin, että sitä kyseenalaistettaisi, on tietysti selvä, että siinä on valtasuhteita, mutta että saako niistä puhua ja miten niistä saa puhua? Minä ajattelen, että on paljon ilmiöitä, jos ajatellaan, että niistä puhutaan, niin sinä jotenkin vastustat niitä. Ei edes jotenkin uskalla ottaa niitä puheeksi, koska jotenkin sinut leimataan. Puhun vaikka integraatiosta, sehän on vaikea asia puhua tässä maassa. Jos sinä toivot, että maahanmuuttajia tulee, niin kuin minä, samalla minä tiedän, koska olen itse ollut maahanmuuttaja toisessa maassa. Se vaatii hyvää kotouttamista, että sinä tulet, niin saako siitä puhua? Nämä ovat monimutkaisia asioita minusta Suomessa näistä keskusteleminen.

IR - On, ja minä luulen, että meiltä puuttuu ylipäänsä sellainen lapsinäkökulma, kun puhutaan vaikka siitä, millaista politiikkaa tehdään ja miten vaikka jotkut poliittiset päätökset, esimerkiksi miten vaikka erilaiset leikkaukset vaikuttavat nimenomaan lapsiin. Meiltä puuttuu oikeastaan sellainen, että me miettsimme, että mitä aikuiset päättävät, niin minkälaiset seuraukset niillä on nimenomaan lasten kannalta. Se on minusta valtava ongelma nimenomaan siksi, että lapset eivät voi äänestää. Lapset jotenkin, heidän osallisuutensa politiikkaan on ylipäänsä olematon ja he voivat kaikista vähiten vaikuttaa suomalaisista ihmisistä omaan asemaansa. Ja silloin se, että meillä ei ole sellaista systemaattista käytäntöä missä

mietittäisiin, että, hei, mitä me nyt tekisimme näille ihmisille, jotka eivät saa omaa ääntään kuuluviin ikänsä vuoksi, niin se on valtava puute.

AM - Tämä on mielenkiintoista, koska mehän joudumme tekemään lapsivaikutusten arviointi kaikissa päätöksissä.

IR - Se on hieno juttu!

AM - Sitten on toinen kysymys, miten hyvin me sen oikeasti teemme vai jääkö se kuolleeksi kirjaimeksi, että se on mainittu siellä, että näin on. Mutta sehän velvoittaisi meitä sen tekemään, ja tämäkin keskustelu on hyvä muistutus siitä, että se oikeasti pitäisi tehdä.

LML - Juu, se on tuolla kirkollisessa lainsäädännössä, että pitäisi tehdä ja meillä on ollut 16-vuotiailla äänioikeus kolmissa vaaleissa, vai mitä? Mutta se alle 18-vuotiaiden äänestäjien määrä on laskenut. Mutta se, että miten se sitten tehdään, koska se ei ole ollenkaan yksinkertaista. Ei se toimi ihan niin, että menee joltain lapselta tai joltain lapsiryhmältä kysymään, koska se vaatisi enemmän työtä just tämä arviointi, ja siihen ei ole olemassa eikä annettu sellaista menetelmää, jota pystyisi suoraan soveltamaan, se vaatii paljon enemmän. Kyllä minäkin toivon, että sitten se sitten tehdään, kun on se [systeemi], jolla on suoria vaikutuksia lapsiin, eli alle 18-vuotiaisiin. Harvoin asiat ovat kuitenkin vastakkain. Olisi helpompi, jos olisi kaksi asiaa, joista päätetään ja otetaan lapsille edullisempi, mutta yleensä asioita ei päätetä niin.

IR - Niin, tavallisesti asiat ovat aika monimutkaisia. Mutta minä ajattelen, että vaikka jossain laajemman yhteiskuntapolitiikan tasolla, niin vaan se, että minne raha siirtyy on aika hyvä tapa mitata ainakin joitain asioita, ja minusta tavallaan ehkä viimeisen 30 vuoden yhteiskuntapolitiikan voi nähdä paljon sellaisena tulonsiirtona lapsilta aikuisille. Ja minusta tuntuu edelleen hurjalta, että miten huonosti me ymmärrämme vaikka... Tai että me yhtä aikaa tiedämme ja yhtä aikaa ymmärrämme, ja se ei kuitenkaan vaikuta millään tavalla siihen, että mitä tehdään, miten vaikka meidän yleinen elämäntapa vaikuttaa ekokatastrofiin ja sitä kautta tulevien sukupolvien elämänmahdollisuuksiin, ja ne päätökset, joita tällä hetkellä ei tehdä ja mitä vetkuteltaan tai mitä tehdään ihan epäsuotuvasti, ne ovat kaikki pois tämän hetken lapsilta ja nuorilta tulevina vuosikymmeninä. Ja että he eivät voi itse olla mukana niitä tällä hetkellä tekemässä ja pitämässä puoliaan.

LML - Mutta kouluun takaisin. Meillä on Maariassa nyt koulutyöntekijä, joka päätoimenaan on kouluissa, ja minä olen tavannut tässä äskettäin opettajia myöskin, rehtoreita, ja suurin ja selkein viesti, joka tulee kouluista tällä hetkellä seurakuntaankin on se, että lapsilla ja nuorilla on valtava aikuisen tarve. Puhutaan "nälästä" tai tarpeesta. Meillä on siis yksi työntekijä, joka päätoimenaan ja muut, jotka muiden tehtävien lisäksi ovat siellä kouluissa, siis välituntiläsnäoloa paljon. Se on todella tervetullutta ja koko ajan he [kouluista] kertovat, että niin paljon kuin vain ehtisi olla lasten kanssa ja nuorten kanssa, niin sitä tarvittaisiin. Me olemme koittaneet nyt pienesti meidän alueella vastata siihen, mutta se on riipaisevaa kyllä kuulla se. Nyt koronavuosien jälkeen sitä sanotaan, ainakin se tulkinta on se, että silloin syntyi paljon vahinkoa.

IR - Minä luulen, että sellainen yleinen lasten ja nuorten eriarvoistuminen on korostunut vielä korona-aikana hurjasti, että ne lapset, joilla on ehkä ollut aikaisemminkin huonommat lähtökohdat ja mennyt huonosti, niin nyt heillä menee tosi, tosi heikosti tällä hetkellä. Ja tämä avun tarve on varmasti ihan massiivinen.

AM - Ja se haaste on, että entistä suuremmalla joukolla menee hyvin, mutta niillä, joilla menee huonosti, niillä menee paljon huonommin kuin aikaisemmin, se on nyt se mikä näkyy. Siinä sinun kirjassasi puhut myös erilaisuudesta ja siitä kuinka vaikea on hyväksyä ja jopa sietää erilaisuutta. Ja se kouluyhteisö

ajatteli niin, että erilainen, oman tiensä kulkija, niin se on vähän oikeinkin, että häntä kiusataan. Minua hätkähdytti myös se kysymys Kiva koulu -raporteista [koulukiusaamista vastaan kehitetty malli] tai sen taustalla olevista materiaaleista, jossa syytä annetaan myös uhrille. Ei nyt ehkä kokonaan, mutta syytä annetaan myös uhrille. Ja minä jäin miettimään paljon tätä erilaisuutta, että ihminenhan voi olla hyvin eri syistä erilainen.

IR - Ja minä ajattelen, että koska ihmisethän ovat ylipäätään erilaisia keskenään ja erilaisuus voi olla melkein mitä tahansa, niin silloin se iso kysymys on aina se, mitä nimetään erilaisuudeksi, ja just siinä tapahtuu joku tosi iso vallankäyttö, että päätetään nyt, että tämä ihminen on erilainen ja siksi ja siksi, ja tämä on nyt sellaista vääränlaista erilaisuutta mitä me emme voi sietää. Minä en ajattele, että minun kirjani päähenkilö A edes olisi millään hyvin erityisellä tavalla mitenkään erityinen lapsi...

AM - Olihan hän, hän oli fiksumpi!

IR - Niin, ehkä hän oli fiksumpi kuin opettajansa, mutta siellä on paljon jotenkin yksilöllisiä ominaisuuksia heidän luokkalaisista, ja oikeastaan kenestä tahansa voisi rakentaa sellaisen erilaisen hahmon. Mutta A on ainoa, jolle tehdään niin, hänestä tehdään nimenomaan erilainen. Ja minä ajattelen, että monesti kun me kutsumme jotain ominaisuutta erilaisuudeksi, niin siinä on jo tehty sellainen iso vallankäytön ele, joka monesti voi myös mahdollistaa pahimmillaan väkivaltaa ja syrjintää. Ihon väristä tulee erilaisuus vasta siinä vaiheessa, kun me nimeämme sen jotenkin ongelmalliseksi ja hankalaksi erilaisuudeksi. Sitä ennen se ei ole sitä, se ei ole millään tavalla absoluuttista, että tietyt ominaisuudet tarvitsisivat olla jotain sellaista mitä me jotenkin osoitamme, että tässä on nyt joku, joka poikkeaa huonolla tavalla. Ja se on ehkä myös sellainen, joka minua häiritsi siinä kouluväkivaltaa käsittelevässä kirjallisuudessa, jota kävin läpi kirjaani varten tosi paljon. Siellä oli, paitsi sellaista tosi avointa jotenkin uhrin syyllistämismeininkiä, niin sellaista hienovaraisempaa, että kuvaillaan vaikka kouluväkivallan uhreja jotenkin aroiksi ja että heillä on tällaisia psykososiaalisia ongelmia, ovat vähän ujompia ja ovat heikommilla. Ja sitten minä mietin, että minkä takia ujous tai arkuus, jotka ovat oikeastaan aika yleisiä ominaisuuksia ja joihin tosi moni ihminen samaistuu, miksi ne ovat jotakin sellaista, jota me kutsumme erilaisuudeksi. Ja emmekö me siinä, kun kutsumme niitä tutkimuksessakin erilaisuudeksi, niin tuoteta sellaista todellisuutta, missä juuri näiden ominaisuuksien perusteella voidaan syrjiä jotakuta?

AM - Niin, sehän on narraatio, jonka me rakennamme, ja eri narraatio toimii varmasti eri yhteisöissä eri tavoin.

IR - Kyllä.

AM - Minä ajattelen, että se luokkakuvaus [romaanissa Hävitys], missä oli, niin sinne rakennettiin tämä yksi narraatio. Jossain muussa luokassa se olisi voinut olla ihan toisenlainen narraatio, joka siihen erilaisuuteen rakennetaan.

IR - Se voisi siinäkin luokassa olla ihan joku toisenlainen narraatio. Se voisi olla se, että joku soittaa pianoa paremmin kuin opettaja, se voisi olla se, että jollakin on silmälasit, senhän saa kenestä tahansa kiskottua sellaisen erilaisuuden irti jos haluaa.

AM - Onkohan se meidän ihmisyyteemme jotenkin rakennettu, että me aina niin helposti yritämme tehdä jostakin, jos nyt ei ihan syntipukkia aina, niin kuitenkin se, johon se nuoli osoitetaan, että se on uhka sen ryhmän koheesiolle [keskinäiselle vetovoimalle], koska minä ajattelen, että tällähän lailla kaikki muukin toimii, antisemitismi tai monet muutkin ilmiöt toimivat tällä lailla. Sitä omaa joukkoa vahvistetaan sillä lailla, että yksi tai joku toinen ryhmä on vääränlainen, ja sillä saadaan jotenkin sitä potkua siihen, että kyllä me olemme hyviä tai jotakin. Tosin tässä luokkakuvauksessa on tietysti se, että tällä luokanopettajalla

on tällainen narsistinen vääristymä, että hän koko ajan tarvitsee, että häntä hehkutetaan ja se säteilee muihin oppilaisiin ihan kummallisella tavalla.

IR - Mutta minä ajattelen, että ne sorron mekanismit ovat samat, ja on kiva, että otat sen esille siellä, koska minusta tuntui tärkeältä myös näyttää, että siinä on paljon samaa. Vaikka rasistinen väkivalta, sillä on täysin samanlaiset mekanismit kuin siellä luokkahuoneessa käytössä. Sielläkin rakennetaan joku tarina jonkun ryhmän erilaisuudesta ja alemmuudesta ja huonomuudesta. Se on luonnollisesti fiktiota, mutta sen fiktion voimalla lähdetään jotenkin tekemään tosi hirveitä asioita.

AM - Minä ajattelin ihan samalla lailla, että se mikä tapahtui siellä luokkahuoneessa, sehän tapahtuu missä tahansa, se voi tapahtua työpaikalla. Ja sehän on aika sattumanvaraista, että jos siellä työpaikalla on sairas kulttuuri siellä työpaikalla, niin sittenhän se on aika sattumanvaraista kenestä tulee uhri, kenestä tulee hankala.

IR - Niin, ja minä ajattelen, että tuo sattumanvaraisuus on myös ehkä jotenkin ydinasia. Minä itse olen jonkun sellaisen ihmisen toiminnan tai ihmisluonnon suhteen aika optimistinen. Minä ajattelen, että me kykenemme tosi paljon yhteistyöhön ja hyvään ja altruistiseen [epäitsekkääseen ja pyyteettömään] käyttäytymiseen ja toisten huomioonottamiseen. Ja sitten me kykenemme tietenkin myös hirveisiin asioihin ja toisten asettamiseen ihmisyyden ulkopuolelle ja väkivaltaan. Minä ajattelen, että kiinnostava kysymys on se, missä olosuhteissa tapahtuu mitään, ja siksi minä mietin kirjassani paljolti sitä, se on ehkä siellä tausta-ajatuksena, mutta se on minulle kuitenkin tärkeä ajatus siitä, että ehkä nimenomaan siksi, että se luokka on stressaantunut, se on koko ajan aika ahdingossa, siellä pelätään, siellä ei itse asiassa kenelläkään ole hirveän hyvä olo, niin siksi se on aika otollista maaperää tämäntyyppiselle syntipukkimeiningille. Ja vastaavasti stressaantuneissa, ahdistuneissa yhteisöissä, joissa resurssit ovat vähissä, niin siellä on ehkä isompi tarve jonkun syntipukki-ihmisryhmän käyttöönottamiselle kuin sitten taas sellaisessa paikassa, jossa on aika tasa-arvoista ja menee hyvin.

LML - Mutta jos jollakin tai joillakin on ihan ilman stressiäkin voimakas tarve saada huomiota, hyväksyntää, kokemusta johonkin kuulumisesta, niin siitä se varmaan syntyy se dynamiikka, että löytyvät juuri ne, joita kiusataan tai mitä sitten tehdään. Eikö niin, että se voi olla myös aika tasainen tilanne, jos siellä on sellaisia ihmisiä, jotka ovat tarvitsevia?

IR - Niin Minä ajattelen, että ehkä tämä on sellainen empiirinen kysymys, jota minä toivon, että tutkittaisiin enemmän. Minä itse ajattelen tai arvelisin, että koska kaikissa yhteisöissä ei kiusata, kaikissa yhteisöissä ei syrjitä, ja meillä on paljon esimerkkejä sellaisista yhteisöistä, jotka itse asiassa toimivat tosi hyvin toisiaan kohtaan, ja joissa asiat tehdään lämmöllä ja oikein, niin minä mietin, että parhaimmillaan varmaan sellainen jotenkin toimiva yhteisö saa tällaisen yhden, vaikka narsistisemmin käyttäytyvän ihmisen aika lailla aisoihin ja sellainen ei saa siellä liikaa valtaa. Ja sitten toisissa yhteisöissä tällaiset pääsevät jostain syystä dominoimaan ja vaikuttamaan koko sen ryhmän toimintaan.

LML - Johtaminen on varmaan yksi asia, joka vaikuttaa, se on totta. Tai jos ne tarpeet sitten täyttyvät siitä, että osataan annostella vaikka sitä huomiota sopivasti, riittävästi.

AM - Siinä koulukuvauksessahan kaikki olivat stressaantuneita, nyt kun sinä sanot, minä jotenkin palaan siihen [koulukuvauksen Hävitys -romaanissa], todella olivat, rehtori oli, apulaisrehtori oli stressaantunut, kaikki olivat liikaa [stressaantuneita], kun niiden pöydälle tuli, ja sitten he tietysti liittoutuivat keskenään. Se on varmaan totta, että siellä ei ollut sellaista yleistä luottamusta toinen toisiinsa tai jotenkin, maailman tai elämän hyvyyteen, jota tässä nyt sitten kannatellaan. Mutta sitten toinen asia, jota minä siellä mietin, jota minä olen miettinyt muutenkin, kristinuskossahan on sellainen ajatus, että, tai että läntisessä kristinuskossa, ortodoksitraditio on erilainen, mutta meillähän on ajatus tästä perisyntiopiasta. Minusta se on aina ollut vähän kummallinen ajatus, mutta koko dogmatiikka [uskonoppi] tavallaan rakentuu,

läntisen kristinuskon dogmatiikka rakentuu sen päälle. Mutta mitä vanhemmaksi minä tulen, sitä enemmän minä ajattelen, että siinä on perää siinä ajattelutavassa, ei genetiikassa vaan ajattelutavassa. Että kyllä ihmiseen on iskostettu paljon sekä hyvää että pahaa. Se neuvo, joka annettiin, että ruoki sitä hyvää, joka sinussa on ja yritä pitää sitä pahaa sinussa aisoissa. Minusta se on yhä edelleen hyvä neuvo. Jotakin tässä ihmislaajissa on sellaista, että meissä helposti puhkeavat myös nämä pahat voimat valloilleen.

IR - Niin, minä ajattelen, että meissä on ehdottomasti potentiaalia molempiin. Ja tietysti alan myös heti historiaa opiskelleena miettiä sitä, miten paljon asioita meillä periytyy historiasta myös. Ja miten paljon vaikka se, minkälainen kulttuuri ja se, minkälaiset ihmissuhteet meillä nyt on, niin palautuvat siihen, että meillä on aika lyhyt matka sotaan tai sotiin.

AM - Se on totta. Raamatussakin sanotaan, että isien synnit [periytyvät] aina kolmanteen ja neljänteen sukupolveen, siinäkin on vissi perä. Minä ajattelen, että sen Raamatun tekstin kirjoittaja oli tietoinen siinä omassa yhteisössään, että näin se on, että ne [synnit] eivät tule vain tästä sukupolvesta vaan minä kannan mukanaani sitä minun perheeni tai minun kansani tai yhteisön traditiota. Ja jos minä en saa poikki sitä pahaa traditiota, niin se kantaa minusta vielä eteenpäinkin.

IR - Kyllä.

LML - Se on juuri näin. Ja tästä me voimme tulla siihen merkitykseen, meidän piti sanoa siitä jotakin. Ehkä Hävityksen merkityksestä tai siitä...Eikö pitänyt?

IR - Joo, minä Hävitystä kirjoittaessa mietin kirjaa pitkälti siltä kannalta, että millä tavalla trauma on kriisi, ja helposti myös hengellinen kriisi. Jos tapahtuu jotain tosi pahaa, mitä ei voi jotenkin jakaa kenenkään kanssa ja ympärillä ei ole yhteisöä, joka kykenisi ottamaan sitä vastaan ja kannattelemaan sitä pahaa, mitä on tapahtunut ja sitä kärsimystä mitä on koettu, vaan sen kanssa jäädään yksin, niin se jotain, mikä alkaa helposti haastaa koko maailmankuvaa ja uskoa tulevaisuuteen, ja ehkä sitä onko ylipäättään mitään mieltä elää ja olla, ja millaisilla lainalaisuuksilla todellisuus toimii. Ja minä ajattelen, että siitä näkökulmasta Hävitys on nimenomaan jonkun hengellisen kriisin kuvaus.

AM - Joo, minä olen sinun kanssasi tästä samaa mieltä. Mehän tiedämme myös historiasta, mehän tiedämme jo Raamatusta miten koko jumalausko saattaa muuttua, kun israelilaiset viedään pakkosiirtolaisuuteen. Kaikki, mitä he olivat ajatelleet, että Jumala on tällainen, niin heidän pitikin sanoa, että ei ole, meidän kokemuksemme on jotain muuta. Auschwitzin jälkeen koko kristinuskko, siis juutalaisuus ja kristinuskko, joutuivat taas luomaan uudelleen miten Jumala voi sallia tämän pahan tapahtuvan ja mitä se tarkoittaa meille. Syntyi ihan toisenlaista, uutta ajattelua. Ja sekin näkyy minusta, että kaikkihan joutuvat murrokseen ja oma identiteetti. Mitä sinä ajattelet siitä, kun sinulla on ollut tällainen trauma tai ihmiselle tulee tällainen valtava elämän historiaan liittyvä trauma, on se sitten hylkäämisen kokemus tai on se sitten jotakin hirveän pahaa, jota sinulle on tehty tai mitä tahansa, niin miten siitä astutaan eteenpäin? Koska sehän ei sinusta poistu, se jää sinuun. Mutta ihminenhan tuhoutuu, jos hän itse vain jää siihen.

IR - Minä ajattelen, että siitä astutaan eteenpäin, kun se tulee jaetuksi. Ja minä ajattelen, että se alkuperäinenkin vahinko on joku jakamattomuus, ja että ihmiselle voi tapahtua paljon tosi hirveitä asioita, yhteisöille voi tapahtua tosi paljon hirveitä asioita, mutta niistä tulee traumaattisia ja ylivoimaisia käsitellä siinä vaiheessa, kun ympärillä kukaan ei osaa tai vaihtoehtoisesti halua ottaa niitä vastaan. Nimenomaan se on ongelma A:n tilanteessa kirjassa [Hävitys-kirjassa], että se paha, joka tapahtuu hänelle kirjassa ei meidän kulttuurissamme ole olemassa, koska eivät aikuiset toimi tällä tavalla lapsia kohtaan. Ja nimenomaan jotain mitä ei ole, tekee siitä trauman. Kirjan iso haaste on tietenkin se, miten voidaan kertoa jotain sellaisesta mitä ei voi kertoa, miten voi tehdä ymmärrettäväksi ja saada kuulluksi sellaisen asian, jota ei haluta kuulla tai osata ymmärtää.

AM - Siinä on yksi ihana hahmo siinä sinun kirjassasi, tämä toinen opettaja Nordin, ja miten A ja tämä Nordin löytävät toisistaan, miten minä nyt sanoisin, lämmön ja hyväksynnän ja hyväksyvän katseen, koska kumpikin heistä tarvitsevat sitä. Vaikka he ovat aivan eri ikäisiä ja eri elämäntilanteessa ja näin, niin heissä on jotakin, joka auttaa minusta kumpaakin toipumaan.

IR - Kyllä, minä olen samaa mieltä.

AM - Ja siinä kirjan loppupuolella kuvaus, jossa sitten, ilman että spoilataan kaikkea auki jos et ole lukenut kirjaa, niin siellä sitten he kohtaavat ja miten Nordinin kaikki lämpö, huolenpito ja hellyys menevät yhden sadetakin sisään. Mehän sanomme, tai ainakin sellainen slogan on ainakin, että lapselle voi riittää sekin, että on yksi turvallinen aikuinen, niin tässä minä ajattelen, että voiko A:lle riittää se yksi turvallinen aikuinen.

IR - Minä ajattelen, että se on ihan se minimi, jonka meistä iästä riippumatta tarvitsee, jotain yhtä turvallista ihmistä, joka näkee meidät ja hyväksyy meidät ja pystyy kuuntelemaan sen mitä me haluamme sanoa. Se on ehkä se tärkein ja parantavin asia, ja se missä meillä on eniten toivoa ja mahdollisuus yhteyteen.

AM - Sinun kirjasi loppuu lopulta toivoon, näin minä ajattelen, että se loppuu toivoon. Se loppuu siihen, että kertomus voidaan jakaa ja että moni muu tuntee siinä kertomuksessa ehkä myös oman kertomuksensa.

IR - Kyllä.

AM - Ja vaikei tuntisikaan, jokaisella on oikeus kertoa oma kertomus ja tulla kuulluksi, sillä sitä vaille se A jäi koko alakoulu- ja yläkouluaikeensa, että hänen kertomustaanhan ei kuultu.

IR - Joo. Minä ajattelen, että ehkä sillä tavalla kirja on vastaus herättämäänsä kysymyksen siitä, mitä tehdä tällaisen asian kanssa, joka ei ole jaettavissa. Tämän kirjoittamisen myötä ja sen A:n kertomisen myötä, koska tämä kirjahan on rakennettu sen varaan, että A koko ajan kertoo tätä kaikkea jollekulle, niin kuin me pääsemme loppuun ja vihdoinkin A kertoo tämän kaiken ja se muuttuu jaettavaksi asiaksi, niin se on joku ratkaisu ja siinä on myös joku toivo.

AM - Ajatteletko sinä, että nämä luokkatoverit, minä sanon nyt tytöt, koska ne olivat pääsääntöisesti tyttöjä, jotka sulkiivat [A:n] pois, ajatteletko sinä, että ne tytöt lukiessaan A:n tarinan ymmärtävät sen?

IR - En. Minä en ajattele, että he lukevat sitä, ja minä ajattelen, että jos he lukevat sen, eivät ymmärrä sitä. Mutta ei heidän tarvitse ymmärtää sitä eikä A tarvitse sitä, että just nämä ihmiset ymmärtävät sen. Se riittää, että se on jaettu jonnekin.

AM - Minä ajattelen, että siinä on toivo, että A ei tarvitse sitä, että he ymmärtävät.

IR - Kyllä.

AM - Koska silloinhan jos olisi toisin, niin silloinhan A olisi edelleen riippuvainen heidän hyväksynnästä.

IR - Kyllä.

LML - Se on yleisestikin niin, että kun on kertonut tarinan jollekin, niin pystyy itse luopumaan jostain, pystyy jättämään sen taakseen.

AM - Kyllä.

IR - Ehdottomasti.

AM - Ja samasta kertomuksesta tai samasta tapahtumasta on monta tarinaa. Niin se vaan on. Mutta on tärkeää, että jokainen tarina tulee kuulluksi.

IR - Kyllä. Minä ajattelen myös, että se kuulijan rooli on ihan ensiarvoisen tärkeää.